

УДК 719(477):069-021.383

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/54-1-5>**Діонісій ГРИЦЮК,**
orcid.org/0000-0002-4110-5162юрисконсульт
Адміністрації державного історико-культурного заповіднику у м. Луцьку
(Луцьк, Україна) gricukdenis666@gmail.com**СПІВІСНУВАННЯ АРХІТЕКТУРНИХ ПАМ'ЯТОК
ТА ЇХ ОТОЧУЮЧОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ОКРЕМИЙ АСПЕКТ РОБОТИ
ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ЗАПОВІДНИКІВ УКРАЇНИ**

У статті розглядаються актуальні питання щодо, шляхів забезпечення збереженості історичних населених пунктів, як окремих напрям роботи історико-культурних заповідників. В статті приділена увага визначенню ролі історико-культурних заповідників у організації комплексного збереження історичних частин міського середовища. Основна увага зосереджена на співставленні підходів до організації захисту окремих архітектурних об'єктів, з рядовою міською забудовою у діяльності історико-культурних заповідників. Окреслено підходи до організації охорони історичних комплексів та їх оточуючого середовища у роботі історико-культурних заповідників. Встановлено що у своїй діяльності історико-культурні заповідники абстраговані на роботі з охорони та збереження окремих архітектурних об'єктів, що володіють державним статусом пам'ятки. Щодо рядової забудови, локалізованої в історичних частинах міст та включених до складу заповідників констатується відсутність окремого комплексу заходів по збереженню та відновленню зі сторони історико-культурних заповідників. Встановлено, що об'єкти архітектурної спадщини локалізовані у міському середовищі органічно пов'язані з оточуючим середовищем і лише в комплексі із рядовою забудовою здатні повною мірою відобразити традиційний вигляд історичних середмість. Визначено, що на заповідники покладено завдання з охорони не лише окремих пам'яток але й їх оточуючого середовища, що створює правове підґрунтя для організації захисту всього міського середовища, що територіально включене до історико-культурних заповідників. Розглянуто основні проблемні питання, щодо рядової міської забудови та її вплив на формування загального вигляду історичних населених пунктів. Запропоновано проведення окремого комплексу заходів, що повинні передувати пам'яткоохоронній діяльності спрямованій на відновлення історичного вигляду населених пунктів, що включені до складу історико-культурних заповідників.

Ключові слова: пам'ятки архітектури, історичний населений пункт, історико-культурний заповідник, традиційна рядова забудова, охорона культурної спадщини.

Dionysiy HRYTSYUK,
orcid.org/0000-0002-4110-5162Legal Adviser
Administration of the state historical and cultural reserve in the city of Lutsk
(Lutsk, Ukraine) gricukdenis666@gmail.com**COMMUNICATION OF ARCHITECTURAL MONUMENTS AND THEIR
SURROUNDING ENVIRONMENT AS A SEPARATE ASPECT OF THE WORK
OF HISTORICAL AND CULTURAL RESERVES OF UKRAINE**

The article deals with topical issues of ways to ensure the preservation of historical settlements, as a separate area of work of historical and cultural reserves. The article focuses on determining the role of historical and cultural reserves in the organization of complex preservation of historical parts of the urban environment. The main attention is focused on the comparison of approaches to the organization of the protection of individual architectural objects with ordinary urban development in the activity of historical and cultural reserves. Approaches to the organization of protection of historical complexes and their surroundings in the work of historical and cultural reserves are outlined. It was established that in their activity, historical and cultural reserves are abstracted from the work of protection and preservation of individual architectural objects that have the state status of monuments. As for ordinary buildings located in the historical parts of cities and included in the nature reserves, it is noted that there is no separate set of conservation and restoration measures on the part of the historical and cultural nature reserves. It has been established that the objects of architectural heritage located in the urban environment are organically connected with the surrounding environment and only in a complex with ordinary buildings are able to fully reflect the traditional appearance of historical centers. It was determined that reserves are assigned the task of protecting not only individual monuments, but also their surrounding environment, which creates a legal basis for organizing the protection of the entire urban environment, which is territorially included in historical and

cultural reserves. The main problematic issues related to ordinary urban development and its influence on the formation of the general appearance of historical settlements are considered. It is proposed to carry out a separate set of measures that should precede monument protection activities aimed at restoring the historical appearance of settlements that are included in the composition of historical and cultural reserves.

Key words: *architectural monuments, historical settlement, historical and cultural reserve, traditional ordinary buildings, protection of cultural heritage.*

Міська архітектурна спадщина України представлена значною кількістю пам'яток, що репрезентують мистецьке бачення та розвиток історичних населених пунктів у державі. Загалом в Україні фіксується чотириста один населений пункт, що має статус «історичного міста» (Постанова КМУ, 2001: № 878).

Архітектурна спадщина представляє особливості розвитку окремих населених пунктів в регіоні, формує унікальність кожного з них, та містить значний туристичний потенціал. Тому актуалізується проблема охорони та збереження традиційного міського середовища, як окремого, самобутнього елемента давній міст України. На базі архітектурних об'єктів та комплексів пам'яток що заслуговують окремої уваги з точки зору їх історичної та мистецької цінності формуються історико-культурні заповідники (Федорова, 2016: 111). Зазначені установи відіграють ключову роль у забезпеченні охорони культурної спадщини локалізованої на їх території. Значимість історико-культурних заповідників для захисту традиційного міського середовища зумовлена відсутністю в Україні спеціалізованих інститутів з вивчення та забезпечення охорони містобудівних комплексів (Водзинський, 2014: 357).

В Україні на даний час функціонує шістьдесят чотири історико-культурні заповідники, переважна більшість з них, забезпечують охорону історичних міських середовищ (Постанова КМУ 2021: №1388). Зважаючи на переважаючий склад заповідників сформованих у межах міських середовищ, питання охорони історичної міської забудови є актуальним в роботі історико-культурних заповідників. Забезпечення охорони традиційного міського середовища на базі історико-культурних заповідників дає змогу зберегти особливості історичного розвитку окремих населених місць. Детальне вивчення підходів до оцінки історичного міського середовища та аналіз методів забезпечення охорони комплексу історичного середмістя дає змогу оцінити значення діяльності історико-культурних заповідників в організації охорони культурної спадщини у державі.

Проблематика збереження традиційного міського середовища як один із напрямів охорони культурної спадщини в Україні, розглядається у

різноманітних дослідженнях цілої плеяди науковців різного фахового спрямування. Матеріальною базою для підготовки теми стали дослідження та праці, присвячені висвітленню теоретичної проблематики з відновлення, категоризації та регенерації історичних міст. Дослідники Є. Водзинський (Водзинський, 2014) та Л. Прибега (Прибега, 2015) у своїх наукових роботах висвітлюють питання категоріального поділу історичних територій міст. Стадії розвитку та формування міських історичних комплексів та особливості архітектурно-композиційного планування окремих населених пунктів України представлені у працях О. Рябчинського (Рябчинський, 2017) та О. Лесика (Лесик, 2014). Значні доробки з питань методики дослідження історико-містобудівного характеру, що базуються на представленні загальних принципів містобудування різних часів та етапів містобудівного розвитку, наявні у роботах Б. Колооска (Колоосок, 2001). Загальні теоретичні засади та підходи до вивчення та дослідження історичної міської спадщини представлені у навчальному посібнику дослідниці Г. Петришин (Петришин, 2006). Таким чином, у науковій літературі наявна значна кількість матеріалів, важливих для дослідження історичного міського середовища. Це також дає достатній науковий ресурс для вивчення ролі історико-культурних заповідників в процесі забезпечення збереження та розвитку історичного середовища міста як окремої теми.

Метою статті є висвітлення проблематики співіснування архітектурних пам'яток (об'єктів національного та місцевого значення) та рядової міської забудови, що перебувають у складі історико-культурних заповідників. Для визначення місця та ролі історико-культурних заповідників у організації захисту, збереження та гармонізації пам'яток архітектури та рядової забудови поставлено наступні завдання:

1. Розглянути місце і роль пам'яток архітектури та рядової забудови у діяльності історико-культурних заповідників;

2. Встановити основні проблеми, характерні для традиційної рядової забудови, та її вплив на формування загального вигляду історичних населених місць, що перебувають у складі історико-культурних заповідників;

3. Визначити основні передумови для організації комплексного збереження пам'яток архітектури та традиційної міської забудови на базі історико-культурних заповідників.

Практичне призначення історико-культурних заповідників полягає у збереженні всього історично сформованого комплексу, характерного для кожного населеного пункту. Таким чином в полі охорони та дослідження історико-культурних заповідників опиняються особливості будівельних традицій, характер забудови, її локалізація та переважаючі будівельні стилі. Традиційно історико-культурні заповідники формуються для забезпечення охорони, збереження та популяризації споруд та ансамблів пам'яток, що мають визначну історичну та мистецьку цінність та перебувають під охороною держави як пам'ятки національного чи місцевого значення. Такий принцип закріплений у Законі України «Про охорону культурної спадщини» (ЗУ Про ох. культ. спад., 2000 №1805-III: 33). Таким чином робота історико-культурних заповідників сфокусована саме на реалізацію пам'яткоохоронних заходів, щодо архітектурних об'єктів, які вже набули статусу пам'ятки у науковому та правовому полі.

Протягом другої половини ХХ – початку ХХІ ст. значною мірою стабілізувалося ставлення до окремих історичних пам'яток. Їх статус та процес організації захисту отримав належне відображення у вітчизняному законодавстві та наукових працях цілої плеяди науковців. На даний час вже детально опрацьовані та цілком успішно реалізуються на практиці підходи до збереження окремих домінантних об'єктів (Лесик, 2014: 22–23). Споруди, що мають статус пам'ятки та включені до складу історико-культурних заповідників, з точки зору законодавства є найбільш захищеними. Під юрисдикцією історико-культурних заповідників знаходяться ансамблі пам'яток та окремі споруди, що характеризуються самотністю у складі історичної забудови та виступають як домінанти міста.

Архітектурні та історичні особливості пам'яток виступають як об'єкт індивідуального вивчення, оскільки відображають найвищий рівень мистецького розвитку усього міського комплексу. З точки зору наукових досліджень, такі споруди можуть виступати як окремий об'єкт вивчення та охорони (Звід пам. іст. культ. спад., 2005). Однак споруди чи ансамблі пам'яток можна позиціонувати як домінанту лише завдяки співвідношенню окремого об'єкта з його оточуючим середовищем. Саме усвідомлення унікальності окремого об'єкта міської архітектури та визначення його як пам'ятки потребує наявності міського простору, що висту-

пає як своєрідне обрамлення певної домінанти. Тому визначні пам'ятки архітектури відіграють значну роль у розплануванні історичної забудови міст та є визначальними у формуванні загального сприйняття історичного міського середовища (Водзинський, 2014: 358). Вагомим завданням у процесі забезпечення охорони, збереження та популяризації пам'яток є забезпечення якісного рівня збереженості їх оточуючого середовища, яке в комплексі з окремими архітектурними домінантами дає змогу представити історичну частину міста як єдиний соціальний організм (Прибега, 2001: 3–4). Споруди, які формують оточуюче середовище окремих пам'яток, мають переважно низький рівень власної історичної та архітектурної цінності або ж взагалі її відсутність. З точки зору пам'яткоохоронної діяльності, для окремих об'єктів рядової забудови неможливо забезпечити належного рівня охорони зі сторони історико-культурних заповідників, з огляду на відсутність окремо визначених завдань зі сторони законодавства та неналежний рівень історичного чи мистецького потенціалу цих архітектурних об'єктів. Втім саме рядова міська забудова виступає як елемент об'єднання всього історичного міста в єдиний архітектурний комплекс. Міське середовище формується та набуває своєрідного вигляду допомогою традиційної рядової забудови.

Традиційна масова забудова історичної частини населеного місця, що фіксує історичне розпланування і є за своїм масштабом і архітектурною, органічною складовою історичного середовища, та в сукупності з архітектурними домінантами складає цілісні містобудівні утворення (Прибега, 2007: 33). Аналізуючи масову міську забудову можна виділити характерні ознаки будівельних комплексів. Першою ознакою традиційної забудови є її локалізація зумовлена топографічними особливостями окремих населених пунктів. Адже різні компоненти ландшафту, такі як водоймища, схили пагорби стали визначальним фактором просторового планування історичної забудови. Також особливістю рядової забудови порівняно з визначними архітектурними об'єктами, є її постійна трансформація та перебудова для відповідності соціальним потребам міста, забезпеченню комфорбельності використання та модним архітектурним віянням. Таким чином визначальним показником рядової забудови слугує значне нашарування різних архітектурних стилів, наявність значної кількості перебудов та видозмін, що не дозволяють встановити автентичний (початковий) вигляд споруд. В такій ситуації історико-культурні заповідники не можуть фокусувати свою

увагу на дослідження окремих рядових об'єктів архітектури, що в комплексі становлять історичне середовище. Однак перед історико-культурними заповідниками встановлюється завдання охорони, збереження та ревіталізація традиційного історичного середовища (ЗУ Про ох. культ. спад., 2000 №1805-III: 33). Для практичної реалізації цього завдання, рядова забудова є одним з найпроблемніших предметів, оскільки не розглядається як окремий об'єкт, але потребує дослідження та збереження як цілісний комплекс.

Збереження історичного середовища міста має ряд загальних проблем це зокрема сучасна активна реконструкція історичних частин, їх фактичне спотворення внаслідок сучасних комерційних факторів розвитку містобудівництва. Реконструкції старих будівель що часто супроводжуються невдалими перебудовами й надбудовами, будівництва на місці знесених історичних об'єктів нових споруд, які руйнують масштабність і характер історичного середовища (Прибега, 2017: 174). Зазначена проблема є похідною від неналежного відображення питань збереження традиційного середовища в чинному законодавстві. Незважаючи на наявність державних правил будівництва в межах історичних частин міст, будівельні роботи в багатьох аспектах порушують вигляд історичного простору та не відповідають архітектурному наповненню давніх середмість. Також фіксується недостатня увага зі сторони органів управління та громадськості, щодо збереження архітектурної та містобудівної спадщини як самостійних цілісних утворень та неврахування їхнього історико-культурного середовища та містобудівних якостей у протизагу здійснення переважно реставрації й підтримки окремих цінних будинків і споруд, що входять до їхнього складу (Рябчинський, 2017: 184).

Першочерговим етапом забезпечення збереженості історичних середмість має бути належне наукове обґрунтування щодо можливості співіснування окремих пам'яток та їх оточення. Для досягнення цього завдання потрібно на науковому рівні виокремити з рядової забудови споруди, що відображають певні епохи традиційного містобудування. На цьому етапі основна роль відводиться науково-дослідним відділам історико-культурних заповідників. Головне завдання роботи полягає у науковому обґрунтуванні історичного вигляду міського середовища. Пошуку збережених об'єктів будівництва, що зберегли гармонійне поєднання з архітектурними домінантами міста та можуть в комплексі з ними представити історичне середовище. В процесі визначення такої забудови ключовим питанням є її локалізація в

міському просторі та її відповідність до розпланування історичної частини населеного пункту (Рябчинський, 2017). Окрему увагу варто приділяти питанню благоустрою міста з урахуванням його історичних особливостей. Результатом цих досліджень мають виступати наукові праці, що представлятимуть найбільш характерний вигляд історичної частини міста. Результатом наукового осмислення всього історичного простору міста може стати реформування самих підходів до організації історичного простору. Процес відновлення історичного вигляду міста потребує тісної співпраці органів державної влади, міського самоврядування, громадських організацій та історико-культурних заповідників. Лише спільним зусиллям можна забезпечити виконання ряду практичних завдань з відновлення історичного вигляду міста. підготовка матеріального забезпечення робіт з відновлення історичної забудови. Зокрема необхідно залучити підприємства котрі зможуть забезпечити відповідні будівельні матеріали які відповідатимуть стильовим характеристикам давньої забудови. Також варто залучити профільні будівельні підприємства, спроможні надати кваліфікованих працівників обізнаних у специфіці реставраційної роботи. Лише за умови послідовного виконання вище перелічених завдань можлива практична реалізація заходів по збереженню та відновленню історичного вигляду міста на основі науково обґрунтованих поглядів, з використанням характерних будівельних матеріалів та з залученням кваліфікованих працівників.

Отже, в роботі історико-культурних заповідників головна увага зосереджена на забезпеченні охорони, збереженні та популяризації споруд та ансамблів пам'яток, що перебувають під охороною держави як об'єкти національного чи місцевого значення. Стосовно рядової міської забудови, перед історико-культурними заповідниками не встановлено окремого завдання, щодо забезпечення збереженості з огляду на відсутність яскраво вираженої історичної цінності останніх. В роботі встановлено, що незважаючи на самотність об'єктів архітектурної спадщини та їх визначальну роль у формуванні історичного вигляду населених пунктів, пам'ятки локалізовані у міському середовищі існують нерозривно з їх оточуючим середовищем і лише в комплексі із рядовою забудовою здатні повною мірою відображати традиційний вигляд історичних середмість. Це зумовлює необхідність проводити заходи, щодо благоустрою та збереження рядової забудови. Та визначає завдання для історико-культурних заповідників розглядати

пам'ятки архітектури та їх оточуюче середовище як єдиний архітектурний комплекс що потребує захисту, збереження та комплексних досліджень. Втім для рядової забудови характерні постійні трансформації, оновлення та перебудови що призводить до значного спотворення історич-

ного міста. Вирішення проблем співіснування та гармонійності архітектурних доміант і рядової забудови можливе лише шляхом поетапної підготовки до комплексної реалізації заходів зі збереження та відновлення історичного вигляду міста на основі наукових обґрунтувань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Водзинський Є. Категоризація територій давніх міст за історико-культурною цінністю. *Праці Науково-дослідного інституту пам'яток охоронних досліджень*. Київ, 2014. № 9. С. 356–361.
2. Звід пам'яток історії та культури України : у 10 т. / ред. рада: В. А. Смолій (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2005. Т.3. 672 с.
3. Колосок Б. Пам'ятки містобудування та їх охорона. *Праці центру пам'ятокознавства*. Київ, 2001. № 3. С. 49–72
4. Лесик О. Пристосування пам'яток архітектури України для нових потреб: сучасна проблематика. Збірник наукових праць «Архітектурна спадщина Волині». Рівне, 2014. № 4. С. 22–26
5. Петришин Г. Історичні архітектурно-містобудівні комплекси: наукові методи дослідження. Львів : Вид-во «Львівська політехніка», 2006. 212 с.
6. Прибега Л. Архітектурна реставрація: погляд через сутність пам'ятки. *Праці Центру пам'ятокознавства*. Київ, 2007. № 11. С. 26–37
7. Прибега Л. В. Архітектурна спадщина України пам'яток охоронний аспект : монографія. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2015. 236 с. (С. 174)
8. Прибега Л. Пам'ятки містобудування: методологічна сутність. *Праці центру пам'ятокознавства*. Київ, 2001. № 3. С. 3–13
9. Про затвердження переліку музеїв та заповідників, в яких зберігаються музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.12.2021 р. № 1388, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1388-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.08.2022).
10. Про затвердження порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1760, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1760-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.08.2022).
11. Про затвердження Списку історичних населених місць України : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.07.2001 р. № 878, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.08.2022).
12. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III, ст. 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 10.08.2022).
13. Рябчинський О. В. Формування і ревіталізація середмість історичних міст України : дис... канд. арх. : 18.00.01 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2017. 435 с. (С. 184)
14. Федорова Т. Правова основа діяльності національних та державних історико-культурних заповідників в Україні 1918–2013. *Військово-історичний меридіан* : електронний фаховий журнал. Вип. 2 (12). Київ. 2016. С. 111–121. URL: https://vim.gov.ua/pages/_journal_files/09.07.2016/pdf/VIM_12_2016_111-121.pdf (дата звернення: 10.08.2022).

REFERENCES

1. Vodynskyi Ye. Kategoryzatsiia terytorii davnykh mist za istoryko-kulturnoiu tsinnistiu. [Categorization of the territories of ancient cities according to historical and cultural value.] Proceedings of the Research Institute of Monument Protection Studies. Kyiv, 2014. Nr. 9. P. 356–361.
2. Zvid pamiatok istorii ta kultury Ukrainy. [Collection of monuments of history and culture of Ukraine] in 10 volumes / ed. council: Smoliiy (chairman) and others. ; NAS of Ukraine, Institute of History of Ukraine. Kyiv: Scient. thought, 2005. Volume 3. 672 p.
3. Kolosok B. Pamiatky mistobuduvannia ta yikh okhorona. [Landmarks of urban planning and their protection.] Proceedings of the Center for Historical Studies. Kyiv, 2001. Nr. 3. P. 49–72.
4. Lesyk O. Prystosuvannia pamiatok arkhitektury Ukrainy dlia novykh potreb: suchasna problematyka. [Adaptation of architectural monuments of Ukraine for new needs: modern issues.] Collection of scientific works "Architectural heritage of Volyn". Rivne, 2014. Nr. 4. P. 22–26.
5. Petryshyn H. Istorychni arkhitekturno-mistobudivni komplekxy: naukovi metody doslidzhennia. [Historical architectural and town-planning complexes: scientific research methods.] Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House, 2006. 212 p.
6. Prybieha L. Arkhitekturna restavratsiia: pohliad cherez sutnist pamiatky. [Architectural restoration: a view through the essence of the monument.] Proceedings of the Center for Monument Studies. Kyiv, 2007. Nr. 11. P. 26–37.
7. Prybieha L. V. Arkhitekturna spadshchyna Ukrainy pamiatkookhoronnyi aspekt [Architectural heritage of Ukraine, monument preservation aspect] monograph. Kyiv: Institute of Cultural Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2015. 236 p.
8. Prybieha L. Pamiatky mistobuduvannia: metodolohichna sutnist. [Landmarks of urban planning: methodological essence.] Proceedings of the Center for Historical Studies. Kyiv, 2001. Nr. 3. P. 3–13.

9. Pro zatverdzhennia pereliku muzeiv ta zapovidnykiv, v yakykh zberihaiutsia muzeini predmety, shcho ye derzhavnoi vlasnistiu i nalezhat do derzhavnoi chastyny Muzeinoho fondu Ukrainy : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy. [On approval of the list of museums and sanctuaries in which museum objects are kept that are state property and belong to the state part of the Museum Fund of Ukraine.] Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 02.12.2021 Nr. 1388. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1388-2021-%D0%BF#Text> (date of application: 10.08.2022).

10. Pro zatverdzhennia poriadku vyznachennia katehorii pamiatok dlia zanesennia ob'ektiv kulturnoi spadshchyny do Derzhavnoho reiestru nerukhomykh pamiatok Ukrainy : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy. [On the approval of the procedure for determining the categories of monuments for entering cultural heritage objects in the State Register of Immovable Monuments of Ukraine.] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 12.27.2001 Nr. 1760. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1760-2001-%D0%BF#Text> (date of application: 09.08.2022).

11. Pro zatverdzhennia Spysku istorychnykh naselenykh mist Ukrainy : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy. [On approval of the List of Historical Settlements of Ukraine.] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 07.26.2001 Nr. 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2001-%D0%BF#Text> (date of application: 10.08.2022).

12. Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny : Zakon Ukrainy. [On the protection of cultural heritage.] Law of Ukraine dated June 8, 2000 Nr. 1805-III, Art. 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (access date: 08/10/2022).

13. Riabchynskyi O. V. Formuvannia i revitalizatsiia seredmist istorychnykh mist Ukrainy. [Formation and revitalization of the center of historical cities of Ukraine] diss... candidate. of architect : 18.00.01 / Lviv Polytechnic National University. Lviv, 2017. 435 p. (p. 184)

14. Fedorova T. Pravova osnova diialnosti natsionalnykh ta derzhavnykh istoryko-kulturnykh zapovidnykiv v Ukraini 1918–2013. [Legal basis of activity of national and state historical and cultural reserves in Ukraine 1918–2013.] Military-historical meridian Electronic professional journal Vol. 2 (12). Kyiv. 2016. P. 111–121. URL: https://vim.gov.ua/pages/_journal_files/09.07.2016/pdf/VIM_12_2016_111-121.pdf (access date: 08/10/2022).